

Ілляшівка на мапі політичної історії

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Сімдесят сім років тому – 21 – 22 листопада 1943 р. – на півдні Рівненщини в умовах найсуворішої конспірації відбулася Конференція поневолених народів Східної Європи та Азії. Її організатором були вище політичне керівництво Української повстанської армії та Організації українських націоналістів революційної (тобто бандерівського крила колиш єдиної ОУН). Головував на конференції член Бюро Головного Проводу ОУНр **Ростислав Волошин (на фото)** – уродженець Дубенщини. Голова Бюро Головного Проводу, він же віднедавна Головний командир УПА Роман Шухевич, теж був присутній на її засіданнях, хоча й не серед офіційних делегатів.

Крім п'яти представників від українців, на конференцію зібралися ще 34 делегати – по шість грузинів і азербайджанців, п'ять узбеків, по чотири вірмени й татарини, по два білоруси й осетини, а ще казах, черкес, кабардинець, чуваш і башкир. Це були члени УПА з числа колишніх радянських військовополонених, що перебували на німецькій службі і, частіше всього, щільми підрозділами перейшли на сторону українських повстанців, повернувши отриману від нацистів зброю проти них самих. Ми в попередніх випусках календаря вже наводили свідчення про півтори сотні азербайджанських бійців, що взяли участь у зіткненні з німцями в селі Точевики на початку жовтня 1943 р.

А тепер щодо місяця проведення Конференція поневолених народів Східної Європи та Азії. Найчастіше в літературі називають село Будараж (тоді Мізоцького, а нині Здолбунівського району). Однак уже не раз згадуваний нами дослідник історії визвольного руху **Igor Марчук** навіть досить переконливі аргументи, що насправді конференція відбулася в селі Ілляшівка Острозького району. З міркувань конспірації місця проведення засідань могли не знати і самі делегати та гості. У жодних офіційних документах та мемуарах про цю історичну подію Будараж ніколи не згадували. Лише в 1990-х рр. один із ветеранів «Просвіти» подав спогади, що він наприкінці 1943 р. разом із колегами давали мистецьку програму в Бударажі для делегатів Конференції поневолених народів Схід-

ної Європи та Азії під головуванням Ростислава Волошина. Як встановив Ігор Марчук, нарада високих повстанських очільників за участю Ростислава Волошина (як і сам концерт) у Бударажі справді відбулася, але трохи пізніше – напередодні різдвяно-новорічних свят 1944 р.

Зате І. Марчуку, як сам він про це пише, «вдалося виявити протоколи допитів двох безпосередніх учасників Конференції **Д. Паламарчука-«Лимана»** та вчителя з Буші **В. Дудка-«Давида»**, які на той час перебували у Батьківцях при представникові проводу ОУН **«Іванові»**. Саме він із різних частин УПА збирав делегатів на цю конференцію. Д. Паламарчук у серпні 1944 року свідчив: «Я був присутній на конференції... але не як делегат. Вона була скликана у селі Ляшівка (Ілляшівка) Острозького району у період німецької окупації». Він зазначав, що було близько 36 делегатів та 10 гостей. Тривав захід три дні. Село Ілляшівка розташоване по сусідству з Батьківцями і знаходиться недалеко Бударажі. Ось чому вже згаданий **А. Кисіль** писав про околиці. Крім того, цілком логічно проводити такий захід не у місці розташування штабу (с. Батьківці), а поруч. Усі сумніви розвіюють свідчення бушанця Володимира Дудка: «21 – 22 листопада 1943 року у школі села Ляшівка Острозького району Рівненської області була скликана так звана «конференція поневолених народів». У конференції брали участь представники інонаціональних відділів УПА: узбеки, татари, грузини, казахи та багато інших національностей... На цій конференції була й українська делегація, очільником якої був член Центрального проводу ОУН «Іванів» (на конференції виступав під псевдонімом «**Стеценко**»»).

Повністю статтю І. Марчука можна прочитати на сторінках одного з випусків «Острозького краєзнавчого збірника» нашого заповідника. ■